

RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE CRIZĂ - ROMÂNIA

PNUD – SOCIETATEA ACADEMICĂ DIN ROMÂNIA (SAR)

2/2001

CUPRINS

REZUMAT 2/2001

POLITIC

AVERTISMENT: CHIAR DACĂ LUCRURILE SE MIȘCĂ, SUNTEM ÎNCĂ ÎN URMĂ CU ADERAREA LA UE

TENDINȚE: STABILITATE ȘI ÎNCREDERE POLITICĂ

Focus: Cum ne afectează “Legea Statutului Maghiarilor”?

INDICATORII DE BAZĂ

INDICATORI	Ian 2001	Feb 2001	Mar 2001	Apr 2001	May 2001	Iun 2001	
Devalorizarea leului, %	2.5	2.2	1.8	2.1	2.2		–
Inflație, %	3.7	2.3	2	2.7	1.7	1.6	–
Variația produsului industrial, %	3.9	3.4	11.5	-3.7	7.8		↑
Rata șomajului, %	10.8	10.8	10.4	9.9	9.3		↓
Angajați (mii)	4,416	4,450	4,470	4,488			↑
Deficit comercial (mil. \$)	-261	-332		-448	-484		↑
Salariul lunar brut (\$)	138	127	136	155	149		–
Companii străine care își măresc cifra de afaceri în România (sondaj trimestrial KPMG), %							
		55			70*		↑
Încrederea în Guvern, %							
	50	52		51	44		
Capacitatea Guvernului de a schimba lucrurile în bine (sondaj CURS), %							
			57			46	↓
Pesimism, % (Țara se îndreaptă într-o direcție greșită)							
	53	54			52		↓
Bunăstare subiectivă, % (O duc mai bine decât anul trecut)							
	17	18		16.1	19		–

*previțiune

REZUMAT

Perioada de grație a guvernului Năstase pare să se apropie de sfârșit. Probleme grave apar fie la întreprinderile privatizate, ca în cazul Reșița, fie la cele în curs de privatizare, cum ar fi SIDEX. Conducerile acestor întreprinderi sunt puse în fața unor dificultăți extraordinare, iar protestele sindicale ilegale devin o obișnuință. Deși acestea sunt cazuri punctuale, problemele industriei grele par a fi de natură generală: întreprinderile, atât cele private cât și cele publice sunt prinse în lanțul de arierate care paralizează economia românească și care pot fi rezolvate doar de către guvern. Nici un cabinet anterior nu a reușit acest lucru, rezolvarea acestei probleme devenind principala cerință a Comisiei Europene (CE), a Fondului Monetar Internațional (FMI) și a Băncii Mondiale. Îmbunătățirea ratingului României de către *Standard & Poors*, o confirmare a optimismului moderat care caracterizează primul număr al acestui raport, a fost o veste foarte bună, dar criticile venite din partea presei financiare internaționale după gestionarea deficientă de către guvern a crizei de la Reșița riscă să descurajeze din nou potențialii investitori străini. Același efect îl au și legile de restituire a proprietății care sunt confuze și prevăd prea multe excepții. Probabil că cel mai important avertisment din acest număr al

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE
CRIZĂ ROMÂNIA 2/2001**

revistei este acela că România rămâne mult în urmă în procesul de aderare la UE, în general din cauza capacității instituționale relativ slabe.

Încrederea populației în guvern și în instituțiile guvernamentale, în special în justiție, a suferit un semnificativ declin. Primul Ministru se bucură încă de un semnificativ sprijin, însă politica guvernamentală în privința justiției ar trebui revizuită având în vedere cele 11% pierdute în ultimele trei luni la încrederea publicului în justiție (Fig. 10. în secțiunea politică). Vestea bună este că sondajul nostru la Camera Deputaților arată că, până și între parlamentarii opoziției, numai o minoritate crede că o moțiune de cenzură ar putea pune în pericol guvernul până la sfârșitul acestui an. Guvernul nu se află sub nici o amenințare din partea opoziției oficiale din Parlament: amenințările există însă, în economia reală și în mai puțin formalele mișcări sindicale de protest.

POLITIC

Mai îndeplinește România criteriile politice stabilite la Copenhaga?

Avertisment: Chiar dacă lucrurile se mișcă, suntem încă în urmă cu aderarea la UE

Administrația publică românească nu este pregătită să gestioneze procesul complex al aderării la UE....Ce se poate face în 2001 pentru îmbunătățirea performanțelor sale?

Câteva evenimente recente au demonstrat poziția fragilă a României în cursa pentru aderarea la UE: proiectul de raport foarte disputat al baroanei Emma Nicholson of Winterbourne, raportor al Parlamentului European, ca și concluzia Consiliului European din iunie de la Goteborg, care a recunoscut că țările rămase în urmă în procesul de aderare, România și Bulgaria, au nevoie de mai multă asistență. România a pornit cu un handicap major și este bine că liderii UE au recunoscut, chiar dacă târziu, această realitate. Mai mult, analiza prezentă în prima variantă a raportului Nicholson din care a reieșit că România nu mai satisface criteriile politice de aderare, așa cum au fost definite la Consiliul European de la Copenhaga din 1993, nu este demonstrată de fapte decât în mică măsură. Cu toate acestea, trebuie spus că, așa cum arătam în numărul trecut al acestui raport, guvernul român trebuie să întreprindă o serie de măsuri înainte de a cere mai multă asistență externă. În momentul actual administrația abia poate gestiona fondurile existente și nu poate fi vorba despre o creștere decât după dezvoltarea capacității de preluare.

Care este situația României în ceea ce privește criteriile de la Copenhaga?

Raportul Nicholson nu este decât ultimul semnal dintr-o serie mai lungă de avertismente prin care oficialii europeni își exprimau temerea că administrația românească nu este capabilă să realizeze dificila sarcină a aderării și că sunt necesare reforme serioase și de profunzime. Dar, cu excepția concedierii unor

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE
CRIZĂ ROMÂNIA 2/2001**

funcționari publici angajați de puterea anterioară, guvernul nu a făcut nimic pentru modernizarea administrației publice, ceea ce se reflectă în ritmul și calitatea reformei, în datele de opinie publică (Fig. 1) și în evaluările pe care le obține România de la analiștii străini (Fig. 3, 4).

Fig. 1. Evaluări și comportamente privind sectorul public

Variabilă	Procent
Tratat necorespunzător de un funcționar public după 1989	59
A dat mită recent unui funcționar de la primărie sau tribunal*	13-22
Parlamentarii își fac datoria și răspund cerințelor publicului	11
Judecătorii își fac datoria și răspund cerințelor publicului	27
Funcționarii din ministere își fac datoria și răspund cerințelor publicului	16
Funcționarii din primării își fac datoria și răspund cerințelor publicului	33
Nemulțumit de activitatea Guvernului în legătură cu reducerea corupției*	75
Nemulțumit de activitatea Guvernului în legătură cu ordinea publică*	50

Conform datelor de opinie publică, politicienii, funcționarii publici și puterea judecătorească se bucură de nivelul cel mai scăzut de încredere din partea populației. Doar foarte puțini dintre români cred că ele acționează în interesul general. Cei mai mulți se plâng că au fost prost tratați de funcționarii publici după 1989, iar analiza datelor arată că cei care au dat mită se și plâng că nu au fost bine tratați, ceea ce arată că cel mai des oamenii oferă mită ca urmare a comportamentului defectuos al funcționarului (Fig. 2).

Fig. 2. Model explicativ de regresie cu variabila dependentă “Ați fost tratat necorespunzător de un funcționar public după 1989?”

Variabile independente	Coeficient nestandardizat de regresie cu eroarea standard în paranteză
Cât de des a trebuit să dați mită?	.6410 (.2200) ***
Venit	.4310 (.0300)
Vârstă	2.504E-02 (.0340)
Mărimea localității	2.214E-02 (.0270)
Educație	-3.605E-02 (.0440)
R ² ajustat	.15

Nivelul de semnificație * = p ≤ .05, ** = p ≤ .001, *** = p ≤ .000

Corupția extinsă din administrația publică este consecința directă a incapacității de a oferi servicii publice. Mita nu reprezintă decât o taxă în plus pe care trebuie să o plătească cetățenii români pentru a primi serviciile la care au dreptul ca plătitori de impozit și, de aceea, o abordare represivă a problemei corupției nu va avea rezultate concrete. De fapt, corupția nu este decât un simptom al lipsei de eficiență a întregii administrații, al slăbiciunii

* Sursa indicatorilor care sunt marcați cu semnul * este sondajul BOP din mai 2001; Sursa tuturor celorlalți este un sondaj CURS realizat în 2000.

instituțiilor¹ românești. Multe dintre problemele nerezolvate, de la dezvoltare economică și integrare socială până la capacitatea de aderare la UE, depind de reșezarea instituțiilor și a rolului acestora.

Pentru ca integrarea treptată în UE să fie posibilă, România are nevoie de structuri instituționale mai mature, capabile să aplice cerințele politice și economice ale Uniunii și să implementeze acquis-ul comunitar. Spre deosebire de alte obiective care vin însoțite cel puțin de câteva instituții intermediare (de exemplu strategiile de dezvoltare), aderarea la UE este un scop adesea fără mijloacele adecvate de realizare, și un scop greu de atins de către țări unde instituțiile formale sunt slabe, resursele puține și morală publică dubioasă. Trebuie să insistăm asupra necesității dezvoltării instituționale, în contextul în care România vrea să devină un partener de încredere în procesul de integrare.² Instituțiile slabe traversează statul la toate nivelele – nu ne putem aștepta ca un sector să aibă instituții slabe pe când altul să dispună de instituții puternice. Cazul României este exemplar pentru slaba sa dezvoltare instituțională, iar divergențele ideologice privind transformarea instituțională și obiectivele contradictorii ale guvernelor tranziției au slăbit și mai mult cadrul instituțional.

Această lipsă de eficiență a instituțiilor afectează în mare măsură rezultatele guvernării, și se manifestă cel mai clar în asigurarea protecției legale și juridice a cetățenilor. România trebuie să construiască instituții care să permită cetățenilor un control real asupra guvernului și sectorului public în general. Nemulțumirea față de clasa politică și de funcționarii publici (vezi Fig. 1) vine din sentimentul larg răspândit că guvernul nu este sub controlul oamenilor. Iar acest sentiment este îndreptățit, pentru că instituțiile care ar trebui să asigure comunicarea cu cetățenii sunt extrem de slabe sau lipsesc cu desăvârșire. În democrațiile dezvoltate, controlul vertical este asigurat prin alegeri regulate, și prin competiția pentru resurse dintre diferitele niveluri ale puterii. Controlul orizontal este asigurat la nivel formal de puterea legislativă și de cea judecătorească, dar totodată de ONG-urile, grupurile de interese și de mass-media puternice și corecte, toate având o contribuție esențială.

Conform Sondajului Băncii Mondiale *Business Enterprise Performance* din 1999, secțiunea referitoare la infrastructura instituțională, care evaluează percepția asupra justiției, corupției, criminalității și crimei organizate, pe o scală de la 0 (obstacole în calea statului de drept) la 3 (nici un obstacol), Bulgariei i se atribuie 1,49 puncte iar României 1,48. În același sondaj, Ungaria are 2,34, Slovenia 2,23, Republica Cehă 1,97 iar Polonia 1,7. Atât indicatorii subiectivi cât și cei obiectivi ai corupției și transparenței arată aceeași situație: majoritatea țărilor obțin punctaje care le plasează în jumătatea inferioară a scalei. România și Bulgaria, ca și țările din estul Balcanilor au punctaje mai mici decât Croația la indicatorii privind statul de drept. Am inclus și țări din fosta Iugoslavie

---

¹ Prin instituție se înțelege, precum în teoria instituțională, ansamblul de practici, proceduri, obiceiuri, iar nu organizație, ca în vorbirea comună.

² Vezi raportul asupra strategiei Băncii Mondiale pentru Europa de Sud-Est pentru un argument mai detaliat în favoarea acestei idei.

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE
CRIZĂ ROMÂNIA 2/2001**

pentru a putea compara toate statele Europei de Est. Apar astfel trei grupuri de țări, în frunte situându-se Ungaria și Slovenia, urmate de Polonia și Republica Cehă, toate având o compatibilitate ridicată cu UE în ceea ce privește afacerile interne și justiția. În ultimul grup se află Macedonia, iar România, Bulgaria și Croația se situează undeva pe la mijlocul scalei, țara noastră fiind chiar puțin în urma celorlalte două.

Fig. 3. Indicatori juridici pentru Europa de Est

Câțiva indicatori juridici și legali pentru Europa de Est.		Albania	Slovacia	Bulgaria	Croația	FRIMaced	România	Kosovo	Ungaria
FH	Statul de drept	5.25		3.75	4.75	4.50	4.25	5.00	1.75
WDR	Predictibilitatea actului de justiție	4.66		4.61	NA	4.28	NA	NA	3.65
EBRD	Index de lege și ordine	NA		1.38	1.43	NA	1.07	NA	2.34
KKZ	Index statul de drept	-0.92		-0.15	0.15	-0.26	-0.09	NA	0.71
ICRG	Lege și ordine (0-6)	2		4	5	NA	4	NA	6
SAR- FH ³	Index responsivitate administrativă (0-5)		1.51	2.64		1.74			
FH	Corupție /3	4	3	3	3	3	3	4	1

Notă: În FH și WDR97, valorile mai mari indică o guvernare mai proastă. Pentru indexul EBRD de lege și ordine și pentru TI, KKZ, SAR și ICRG valorile mari indică o mai bună guvernare

Sursa: vezi note SUMAR

Este clar că România are mare nevoie să întărească instituțiile transparenței și controlului orizontal ca și pe cele ale statului de drept în general. România se situează pe ultimele locuri la toate capitolele, fiind singurul dintre candidații la integrare cu performanțe mai apropiate de cele ale țărilor din fosta Iugoslavie, uneori chiar inferioare (de exemplu Croația), decât de rezultatele celorlalte țări candidate.

Este greu de imaginat că o administrație publică care nu poate să ofere cetățenilor servicii curente la un nivel mulțumitor, ar putea să facă față complicatului proces de integrare europeană. Este foarte probabil că Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului, subiectul raportului Nicholson, este la fel de corupt ca și celelalte departamente ale Guvernului României. De aceea, nu este deloc de mirare că a fost criticat de raportul Nicholson, dat fiind că exact ineficiența și corupția sunt mai mari în comparație cu statele membre și stau în calea intrării în UE. De exemplu, România are stringentă nevoie de reglementări referitoare la conflictul de interese. Dacă acestea ar fi existat, situația descrisă în raportul lui Nicholson nu ar fi fost atât de gravă. Deși există câteva asemenea prevederi în legea administrației publice, care a trecut de Parlament în februarie, guvernul și-a

³ Media notelor acordate agențiilor guvernamentale în funcție de calitatea și viteza reacției (0- cea mai slabă 5 - cea mai bună) la cererea de a face public cel mai recent raport de activitate..

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE
CRIZĂ ROMÂNIA 2/2001**

exprimat clar poziția că acestea se vor aplica doar începând cu următoarele alegeri locale.

Raportul Parlamentului European a fost refăcut, dar evaluările la adresa României pe diverse canale media apropiate Comisiei Europene⁴ rămân depreciative. România obține cele mai mici punctaje la majoritatea criteriilor politice, cum ar fi: statul de drept, corupția guvernamentală, progresul reformei și stabilitatea politică (Fig. 3, 4).

Fig. 4. Indicatori politici pentru țările candidate.

INDICATORI: de la 1 la 5, 5 fiind maxim	Cehia	Estonia	Ungaria	Polonia	Slovenia	Bulgaria	Letonia	Lituania	Romania	Slovacia
Progresul reformei	4	5	5	4	5	3	4	3	1	3
Stabilitate politică	3	4	4	2	5	2	3	2	1	2
Corupția guvernamentală	3	4	4	3	5	2	3	3	1	3

Sursa: The Economist.

De unde aceste note proaste acordate României? În definitiv, alegerile din noiembrie 2000 ar fi putut avea efecte mult mai grave. Principala temere a Europei în privința României, privind populismul radical a lui Vadim Tudor, a fost oarecum atenuată. Cu toate acestea, câteva dintre acțiunile noului guvern și ale Parlamentului au creat din nou suspiciuni observatorilor vestici și au dus la catalogările negative din *The Economist*. Printre aceste acte se numără eliberarea din funcții a câtorva persoane din cadrul justiției, în primul rând demisia în condiții dubioase a lui Lucian Mihai, președintele Curții Constituționale, eliberarea din funcții a funcționarilor publici numiți în timpul președintelui Constantinescu, încercări repetate de a trece prin parlament o legislație represivă la adresa presei, cum ar fi Legea privind regimul informațiilor secrete, creșterea pedepselor pentru jurnaliștii acuzați de ofensă adusă autorității, numiri în importante funcții civile a unor persoane care au lucrat pentru serviciile secrete din timpul lui Ceaușescu (vezi numărul trecut al acestui raport), ca și recenta încercare a Parlamentului de a demite Consiliile de Administrație de la Televiziunea Națională și Radio-ul public, care au fost numite legal, prin refuzul de a le aproba rapoartele anuale. De fapt, aceste încercări nu au fost până acum duse până la capăt, fie au fost abandonate de îndată ce s-a creat un scandal public în jurul lor, fie au fost oprite la timp de Curtea Constituțională sau de prim-ministrul Adrian Năstase, dar guvernul a plătit același preț de imagine pe care l-ar fi plătit dacă ar fi fost definitive.

⁴ Atât analizele din *The Economist* cât și cele din *Financial Times* sunt mai aproape de evaluările negative din raportul Nicholson decât de versiunea guvernului român.

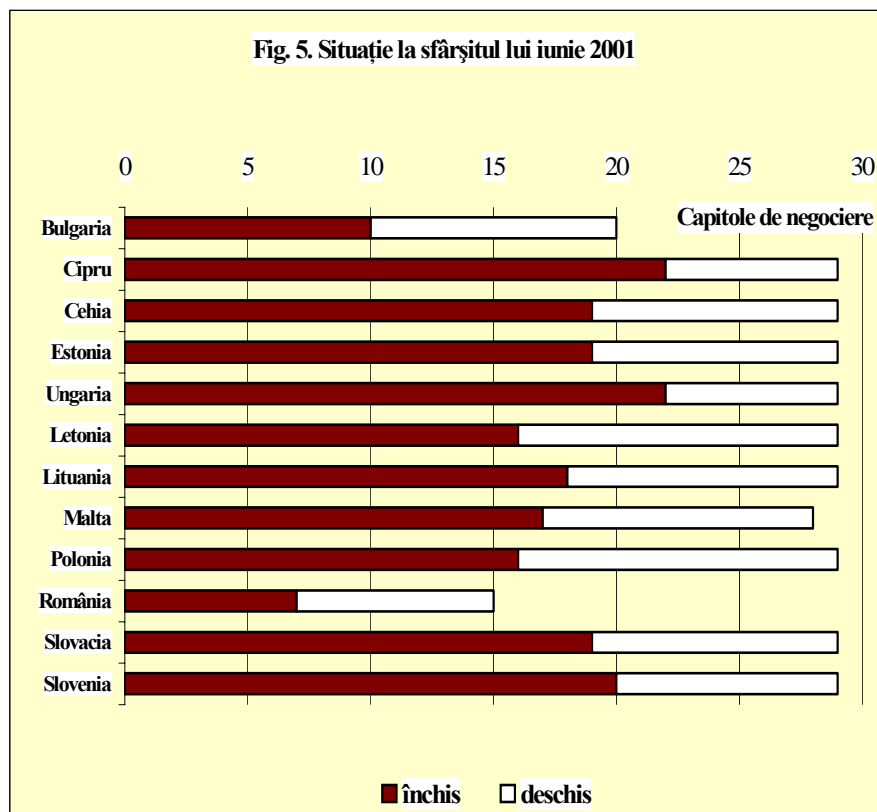
Dintre acestea, cea mai greu de înțeles este mobilizarea Comisiilor Parlamentare de cultură împotriva Consiliilor de Administrație din Radioul și Televiziunea publice. Faptul că mandatele Parlamentului și ale unor asemenea Consilii se suprapun doar parțial e un fenomen frecvent în Europa de Est și se datorează în principal procedurii greoaie de adoptare a legilor privind audio-vizualul și numirii întârziate a membrilor Consiliului. Deși în toate țările din regiune există acuzații de ingerință politică în activitatea acestor consilii, nu există nici un precedent de desființare a consiliului pur și simplu pentru că s-a schimbat majoritatea politică, în lipsa unei acuzații serioase de fraudă în administrare.⁵ Dar astfel de condiții nu pot fi invocate în cazul Televiziunii și Radioului din România, dat fiind că ele sunt reglementate de cea mai defectuoasă lege din Europa, care nu interzice conflictele de interese, permițând membrilor consiliului să ocupe și poziții editoriale, ba chiar să producă sau să apară în emisiuni. Cum conflictul de interese e legal, e greu de văzut ce alte încălcări ale legii pot fi imputate celor două instituții. Mai mult, o abordare managerialistă din partea Consiliului a rezolvat probleme financiare cronice ale celor două instituții, deci Parlamentul nu poate folosi nici această scuză pentru a desființa consiliile. Mai mult, dovezi din studii panel din timpul ultimei campanii electorale arată că marea majoritate a publicului canalelor publice a votat cu actualul guvern, în ciuda faptului că aceste canale erau conduse de persoane numite de fostul guvern. În timpul scurs de la alegeri, cele două canale au fost și mai puțin critice față de noul guvern, de aceea nu e clar ce rost are schimbarea actualei conduceri și aducerea unor personaje din vremea lui Ceaușescu ale căror nume au fost vehiculate în mass-media ca posibili candidați. O astfel de schimbare nu poate aduce nici un avantaj guvernului, dimpotrivă acesta va plăti un preț nenecesar. Guvernul ar trebui să se împotrivescă presiunilor venite din partea celor care s-ar aștepta să devină membri ai acestui Consiliu în cazul în care schimbările ar interveni. Bune sau proaste, aceste noi consilii au fost primele numite în mod legal, și lăsându-le să își termine mandatul s-ar înregistra un câștig pentru democrație și pentru imaginea guvernului Năstase, atât pe plan intern cât și în străinătate. Revizuire ulterioare ale legislației referitoare la audio-vizual ar trebui să reducă rolul Consiliului Audio-Vizualului, lăsându-i acestuia ca sarcină principală aceea de distribuitor al frecvențelor, și ar trebui să reglementeze conflictul de interese în care se află unii membri ai Consiliilor de Administrație din TVR și din Radio. Aceasta este probabil singura intervenție utilă pe care un guvern o mai poate avea în activitatea celor două instituții publice de media.

---

⁵ Situația din Ungaria nu este creată de guvernul Fidesz, ci de incapacitatea partidelor din opoziție de a se pune de acord asupra unui candidat. În ciuda serioaselor critici aduse lui Orban pentru faptul că consiliul MTV nu este complet, el ar putea oricând replica – ceea ce s-a și întâmplat – că el nu poate obliga socialiștii și extremiștii de dreapta să se pună de acord asupra celui care va ocupa ultimul loc din acest consiliu.

Situația negocierilor cu UE

Raportorul Parlamentului European a fost acuzat de incorectitudine în descrierea situației copiilor. Totuși, nu se poate spune același lucru despre raport în ceea ce privește avertismentul privind serioasa întârziere a negocierilor cu UE. (vezi Figura 5.)

Relațiile diplomatice dintre UE și România au început o dată cu Acordul de Asociere, semnat la 1 februarie 1993 și care a intrat în vigoare la 1 februarie 1995. Acest acord din 1993 reglementează actualele relații dintre UE și România. De asemenea, oferă baza legală și instituțională pentru relațiile viitoare dintre cele două părți. Unul dintre principalele obiective ale documentului este crearea unei zone comerciale libere în următorii 10 ani. România și-a prezentat cererea oficială de aderare la Uniunea Europeană la 22 iunie 1995. Doi ani mai târziu Comisia Europeană și-a făcut publică opinia despre candidatura României și, după întâlnirea Consiliului European de la Helsinki de la sfârșitul anului 1999, Consiliul a decis să înceapă negocierile cu România în primăvara lui 2000.

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE
CRIZĂ ROMÂNIA 2/2001**

Fig. 6. Romania: Starea procesului de negociere

Președinția	semI/00 – Portugalia	semII/00 – Franța	SemI/01 – Suedia	SemII/01 – Belgia	SemI/02 – Spania	SemII/02 – Danemarca
1. Libera circulație a bunurilor				documente depuse		
2. Libera circulație a persoanelor					documente depuse	
3. Libera circulație a serviciilor				documente depuse		
4. Libera circulație a capitalului			deschise			
5. Dreptul companiilor			deschise			
6. Concurența		deschise	deschise			
7. Agricultură					documente depuse	
8. Pescuit			închise			
9. Transport			deschise			
10. Taxare				documente depuse		
11. Uniunea Monetară				documente depuse		
12. Statistică		închise				
13. Politică socială				documente depuse		
14. Energie				documente depuse		
15. Politică industrială				documente depuse		
16. IMM-uri	închise					
17. Știință și cercetare	închise					
18. Educație	închise					
19. Telecomunicații		deschise	deschise			
20. Cultură și audiovizual		deschise	deschise			
21. Politică regională					documente depuse	
22. Protecția mediului					documente depuse	
23. Protecția consumatorului și sănătatea			deschise			
24. Justiție și afaceri interne				documente depuse		
25. Uniunea vamală			deschise			
26. Relații externe	închise					
27. Securitate și politica externă	închise					
28. Control financiar				documente depuse		
29. Finanțe și buget						documente depuse
30. Instituții						documente depuse

închise
 deschise
 documente depuse

Până acum, România a închis numai 7 din cele 31 de capitole de negociere, fiind ultimul dintre statele candidate. Raportul Comisiei din 2000, care analizează drumul României spre aderare, a fost mai degrabă pesimist.

Raportul susține că s-au înregistrat prea puține progrese în reformarea economiei de stat, că România are o administrație publică neperformantă, că s-a făcut prea puțin pentru a reduce nivelul corupției, că România nu are o economie de piață veritabilă și că are perspective mai degrabă negative privind viitorul economic. Graba de care dă dovadă Ministerul Integrării Europene de a deschide noi capitole de negociere se poate dovedi riscantă atâta vreme cât România este incapabilă să le închidă pe cele deja deschise. Este ca și cum un elev ar cere să i se dea mai multe teme chiar dacă nu a reușit să le termine pe cele primite. Nu contează câte capitole sunt deschise, ci câte se închid. Numărul de capitole închise este un indicator al capacității guvernului de face față schimbărilor aduse de procesul integrării, pe când simpla deschidere a unor capitole nu este decât un mod de a face reclamă bunăvoinței noastre de a ne integra. Dacă există voință politică, ea trebuie dovedită prin implementarea acquis-ului, adică prin închiderea cu succes a capitolelor de negociere - să luăm exemplul Slovaciei, care era la același nivel cu noi în urmă cu un an ca astăzi să fi sărit pe primele locuri. Mai sunt multe de făcut înainte de a ne gândi să deschidem noi capitole: de exemplu, intenția de a deschide capitolul *Justiție și Afaceri Interne* în acest an pare a fi o încercare sortită eșecului încă din start, dată fiind situația din acest domeniu, prezentată mai sus. Încă înainte de a se pune problema adoptării acquis-ului, este nevoie de reforme interne serioase prin care justiția și instituțiile de aplicare a legii să fie aduse la un nivel comparabil cu cele din statele membre, iar guvernul nu a trecut la aplicarea nici unei reforme de acest tip până acum, demilitarizarea poliției fiind încă la stadiul de proiect parlamentar. Mai mult, reforma justiției a fost amânată renunțându-se la pachetul de măsuri propus de fostul guvern Isărescu. Bun sau rău, acest pachet fusese realizat cu ajutorul UE și avea meritul de a fi cuprinzător. O simplă ordonanță de revizuire a procedurilor codului civil nu poate suplini numărul mare de schimbări de care este nevoie în vederea adoptării acquis-ului pentru Justiție și Afaceri Interne. Indicatorii economici au înregistrat până acum valori mai bune decât cele prognozate de Comisia Europeană, dar acest lucru nu este de ajuns. Nu este de mirare că până și publicul observă că guvernul nu face destule eforturi pentru a îndeplini criteriile UE (vezi Fig. 6).

Fig. 7. Opinia publică despre aderarea la UE.⁶

Guvernul face tot ce este necesar pentru aderarea României la UE	35
Persoane care ar vota pentru aderarea României la EU	77

BOP Metromedia, iunie 2001

Principalul câștig al Consiliului European de la Goteburg este că europenii au înțeles că întârzierea României și Bulgariei nu se datorează exclusiv slăbilor performanțe recente ale acestora, cât și - mai ales - condițiilor inițiale mai

⁶ Date din BOP – Metromedia Transilvania, Mai 2001.

grele. Transformarea dezvoltării durabile într-o prioritate a UE ne oferă motive serioase să sperăm într-o schimbare a politicii Comisiei astfel încât să ofere mai mult ajutor țărilor candidate aflate într-o situație mai grea. Dar președinția suedeză s-a încheiat, iar Belgia și Spania, următoarele state care vor prelua conducerea UE nu vor fi la fel de interesate de agenda lărgirii. Spania s-a opus deschis reformei ajutorului structural, ea fiind una din principalele beneficiare până în prezent, și discutarea problemei acestui ajutor și a politicii agricole comune exact în timpul președinției Spaniei, în prima jumătate a anului 2002, oferă motive de îngrijorare. Guvernul României ar trebui să înceapă imediat o acțiune de lobby pe lângă guvernul Spaniei. Scopul acestei campanii politice ar trebui să fie obținerea sprijinului pentru dezvoltarea infrastructurii de drumuri care să lege de Europa țările din Estul Balcanilor. Colaborarea cu Bulgaria în aceste chestiuni nu ar putea aduce decât avantaje.

Fig. 8. Câțiva indicatori pentru țările candidate

	CZ	ES	HU	PL	SL	BU	LV	LI	RO	SK
GDP/capita ajustat la puterea de cumparare (PPP-1999) (Media pe UE =100)	62	38	53	42	73	24	29	31	28	49
Procentul de angajati in agricultura din totalul angajatilor (1999)	5.2	8.8	7.1	18.1	10.2	18.1	15.3	20.2	41.7	7.4
Investitii directe - mii USD <i>per capita</i>	1.68	1.64	2.05	1.04	1.35	0.464	1.75	0.649	0.268	0.389

În ceea ce privește vizele pentru spațiul Schengen, în ciuda faptului că există bunăvoință de ambele părți, potențialul de imigrare al României rămâne cel mai ridicat din regiune, conform unui sondaj CEORG dat publicității în iunie. Aproximativ 31% dintre români sunt interesați să caute de lucru într-o țară membră a UE, în comparație cu 20% dintre bulgari, 23% dintre polonezi și doar 14% dintre cetățenii maghiari. Acest număr poate scădea până la aderarea României. Însă, până atunci cetățenii români nu vor avea voie să lucreze în UE, chiar după scoaterea țării de pe lista neagră a vizelor, ci vor avea în continuare nevoie de permise de muncă, conform legislației interne a fiecărei țări membre a UE.

Recomandări:

1. Administrația publică trebuie să fie eficientizată și adusă sub controlul publicului, iar pentru aceasta există chiar câteva instrumente la îndemână care pot fi folosite. În urma scandalului care a survenit ca urmare a intenției de a adopta Legea Informațiilor Secrete, guvernul a propus, în urma negocierilor cu PNL, aflat în opoziție, și cu societatea civilă, proiectul Legii Liberului Acces la Informațiile Publice. Acest proiect, care între timp a fost adoptat de Camera Deputaților, este prima lege prin care se impune un control al publicului, obligând

instituțiile guvernamentale să publice *ex officio* rapoarte de activitate pentru anul precedent și modul de folosire al banilor publici. Aceasta poate fi o modalitate de a reduce serios cheltuielile necontrolate, de a îmbunătăți comunicarea internă a instituțiilor și de a crește încrederea publicului în instituțiile de stat. Atât Banca Mondială cât și Uniunea Europeană alocă resurse importante care pot fi folosite pentru a crește capacitatea noilor birouri de relații cu publicul de a-și îndeplini sarcinile, iar acesta poate deveni instrumentul – și i se poate face reclamă în acest fel – de reformare a administrației publice, pe care o sugerăm în primul număr al acestui raport.

Fig. 9. Câți est-europeni ar fi interesați să muncească în UE (%)

Sunteți interesați de gasirea unui loc de munca în UE după aderarea țării dvs. la UE?	Rep Ceha		Ungaria		Polonia		Bg	Ro
	sep 00	mai 01	sep 00	mai 01	sep 00	mai 01	mai 01	mai 01
1. Da, ma intereseaza si voi incerca in mod cert	4	4	6	7	10	13	9,6	17,3
2. Da, sunt interesat si probabil ca voi incerca	7	8	7	7	8	10	10,6	13,5

Source: CEORG poll, 2001

2. Ca urmare a transformării reușite a PDSR într-un nou partid social-democrat, premierul ar trebui să aibă un mai mare control asupra partidului său. Încercări de încălcare a legii, precum tentativa de demitere a membrilor Consiliilor de Administrație de la Radio și Televiziune, întreprinsă de parlamentari care își urmăresc propriile interese, pot avea drept rezultat doar costuri politice absolut inutile pe care guvernul și premierul le vor plăti, nu cei care le-au inițiat. Guvernul are în schemă atîția ofițeri de legătură cu Parlamentul: e momentul ca aceștia să-și dovedească utilitatea, controlând asemenea inițiative nefericite și oprindu-le înainte de a deveni publice.
3. În ciuda eforturilor depuse de Ministrul Justiției de a prezenta schimbările de personal ca făcând parte dintr-o campanie de luptă împotriva corupției, popularitatea justiției este în continuă scădere. Încercări de a politiza acest domeniu și abordarea represivă a reformei nu vor îmbunătăți calitatea actului de justiție, ci dimpotrivă, este dovedit că ele au ca rezultat scăderea încrederii publicului în aceste instituții și împiedică construirea unei culturi legale de tip european. Justiția trebuie reformată în aceeași măsură ca și administrația publică, dar simple revizuri ale codului penal nu pot fi de ajuns. Este necesar un efort deosebit pentru a gândi și implementa o reformă urgentă care trebuie să se afle într-un stadiu avansat în momentul în care vor începe negocierile la capitolul Afaceri Interne și Justiție în toamna acestui an.

Guvernul ar trebui să își revizuiască structurile instituționale însărcinate cu negocierile pentru aderarea României la UE. În primul număr al acestui raport sugeram că datorită structurii acestor instituții s-ar putea ca ele să nu fie eficiente. Din păcate am avut dreptate: România continuă să fie pe ultimul loc al cursei pentru aderare. Ar trebui să fie conferite atribuții clare unei singure autorități, iar aceasta să și-o exercite asupra întregului proces de integrare, ca și asupra tuturor instituțiilor implicate, inclusiv asupra tuturor ministerelor. Această funcție ar trebui ocupată de un politician ce se bucură de autoritate și este cunoscut pentru eficiența sa, și pentru relațiile bune cu oficialii UE. Aranjamentul instituțional actual este inefficient și lent, și cu cât trece mai mult timp până ca acesta să fie schimbat, cu atât mai mare va fi prețul pe care guvernul îl va plăti în cele din urmă.

Tendențe: Stabilitate și încredere politică

Nu au apărut schimbări importante

După o creștere de scurtă durată a încrederii în politicieni, publicul pare a reveni la scepticismul obișnuit. Mai ales scăderea popularității justiției este îngrijorătoare și dovedește că avertismentele anterioare privind statul de drept erau întemeiate (Fig. 10.). *Guvernul trebuie să acorde prioritate problemelor justiției.*

Fig. 10. Opinia publică despre nivelul de trai și guvernare⁷

Variabila	Febr.	Mai
România se îndreaptă într-o direcție greșită/nicăieri	54	52
Satisfacția în legătură cu nivelul de trai	18	25
Optimism în legătură cu nivelul de trai în următorul an	36	19
Încredere în președinte	58	48
Încredere în Prim Ministru	67	49
Încredere în principalul lider al opoziției (Traian Băsescu)	65	50
Încredere în Guvern	52	44
Încredere în justiție	40	29

Sursă: Barometrul de Opinie Metromedia, finanțat de OSF Romania.

În altă ordine de idei, guvernul prezintă o stabilitate de invidiat. Partidul aflat la guvernare a primit și câțiva noi membri plecați de la alte partide, în principal de la PD, ca urmare a schimbărilor interne din formațiunile de opoziție. PRM

⁷ Date furnizate de Barometrul de Opinie Publică al Fundației Soros România, IMAS (feb) și Metromedia Transilvania (mai).

tinde să voteze în Parlament din ce în ce mai mult cu partidul aflat la guvernare, iar asumarea responsabilității pentru legea investițiilor directe a reprezentat un succes al premierului. Un sondaj al SAR în Parlament arată că nici măcar membrii partidelor de opoziție nu cred că guvernul va fi pus în dificultate de vreo moțiune de neîncredere până la sfârșitul acestui an (Fig. 11).⁸

Fig. 11. Probabilitatea unei moțiuni de cenzură în cursul acestui an (%)

Vă așteptați la o moțiune de cenzură în cursul acestui an?			
	Da	Nu	Nu știu
PDSR	14.1	52.2	33.5
UDMR	40.7	59.2	-
PD	16.1	83.8	-
PNL	33.3	64.5	-
PRM	21.4	78.5	-
TOTAL	20.1	63.9	15.9

Cine ar iniția o asemenea moțiune?⁹	
(% din cei care au răspuns cu da la prima întrebare)	
6%	PNL
19.6%	PNL, PD, PRM
9%	PNL, PD, UDMR
22.7%	PRM, PD, UDMR, PNL
13.6%	PRM
24.2%	Nu știu

Focus: Cum ne afectează “Legea Statutului Maghiarilor”?

Guvernul Orban a decis să arate întregii lumi că maghiarii sunt mai naționaliști decât românii. Guvernul român nu ar trebui să rateze această ocazie angajându-se într-o întrecere de naționalism.

Adoptarea de către Parlamentul ungar a așa-numitei legi privind statutul maghiarilor din afara Ungariei pe data de 19 iunie, la care s-a opus doar minusculul Partid Liberal (SDSZ), a provocat o furtună de proteste în

⁸ Sondaj realizat de SAR în Camera Deputaților. Rezultatele au fost ajustate în funcție de algoritmul de distribuire a locurilor în Parlament.

⁹ Conform opiniei celorlalte partide

România. Dintre toate țările din primul val al aderării la UE, Ungaria a fost cea care s-a străduit cel mai mult să își păstreze granițele deschise către țările vecine. Acest lucru se datorează în mare parte faptului că în aceste țări vecine trăiesc mari comunități de maghiari, mai ales în Transilvania, în Rutenia (Ucraina), Vojvodina (Iugoslavia) și în Slovacia. Conform acestei legi, fiecare etnic maghiar care nu este cetățean al Ungariei poate obține un "certificat de maghiar" dacă cere acest lucru. Un astfel de certificat va da dreptul celui care îl posedă să călătorească fără viză și să muncească în Ungaria pe o perioadă de trei luni în fiecare an, cu toate beneficiile care decurg de aici. Aceste certificate nu vor da însă etnicilor maghiari dreptul de a vota, decizie luată după îndelungi dezbateri aprinse în Parlamentul maghiar. Conform Secretarului de Stat de la Ministerul Afacerilor Externe Ungar Szolt Nemeth,¹⁰ aproximativ 25% din etnicii maghiari care trăiesc în afara granițelor vor să se stabilească în Ungaria, iar acest procent poate crește când țara va deveni membră a UE. Viktor Orban a contrazis însă această afirmație când a spus că Ungaria poate primi circa 4 milioane de maghiari din afara granițelor sale în următorii ani pentru a suplini scăderea forței sale de muncă. Nu este clar în ce măsură această decizie a guvernului maghiar este conformă legislației UE, dată fiind lunga listă de observații ale Comisiei Europene (CE) dintre care doar o mică parte au fost adoptate de Ungaria. CE a avertizat de asemenea că dacă legea face vreo discriminare între cetățenii țărilor membre, Ungaria va trebui să renunțe la ea înainte de aderare. Și cel mai probabil că asta se va întâmpla.

În România, toate partidele politice au reacționat isteric la apariția acestei legi, forțând în acest fel guvernul să aibă o poziție dură. Cu toate acestea, guvernul trebuie să aibă în vedere două aspecte pentru a putea păstra un oarecare control asupra situației:

- I. Problema nu este nouă și nu Ungaria a inventat aceste drepturi speciale. România și Slovacia au făcut-o înaintea Ungariei. În 1997, în timpul guvernului Meciar, Slovacia a adoptat legislația referitoare la "certificatul de slovac" prin care dădea anumite drepturi de cetățean etnicilor slovaci care trăiau în țările vecine, în special în Ucraina. Ca urmare, Slovacia a introdus vize pentru cetățenii țărilor din CSI și astfel îndeplinește condiția de a adopta întreg acquis-ul Schengen din prima zi de aderare. România, la rândul ei a extins chiar și dreptul de vot, deci cetățenia deplină, asupra solicitanților din Republica Moldova.
- II. CE nu a fost încântată de această lege. Anumite părți ale ei sunt clar în contradicție cu legislația Uniunii, și ca atare sunt de nesuținut. Guvernul român ar trebui să lase CE să rezolve această problemă și să nu se implice prea tare. O exprimare exagerată a sentimentelor naționaliste în România nu ar afecta negativ imaginea Ungariei, ci pe cea a României. Nu are, de exemplu, nici un sens să se facă amenințări

---

¹⁰ RFE/RL *Newsline* din 20 aprilie 2001

**RAPORT DE AVERTISMENT PRIVIND POTENȚIALUL DE
CRIZĂ ROMÂNIA 2/2001**

că legea nu va fi implementată pe teritoriul României, dat fiind că acest lucru este oricum în puterea guvernului nostru și se poate face fără tărașenie. Ceea ce ar trebui făcut mai degrabă este susținerea pe lângă Comisia a punctului de vedere că această lege intră în contradicție cu legislația UE. Viktor Orbán a făcut probabil o mare greșeală, dar România nu va avea de câștigat dacă va răspunde la naționalismul lui Orbán cu și mai mult naționalism. Cum alegerile nu se apropie, guvernul nu ar trebui să încerce să intre în competiție cu PRM sau cu PNL la capitolul naționalism. Nu are sens ca guvernul să susțină moțiuni inițiate de PRM în Parlamentul European. Asocierea PRM cu acest subiect, și a oricui cu PRM nu face decât să pună în pericol interesul național al României și să compromită o cauză în care România are dreptatea de partea sa.